herpy

AGAMER

Boulenger's Pricklenape

Acanthosaura crucigera

Acanthosaura crucigera er en brun til grågrøn skovagam med et mørkt, korsformet mærke i nakken, en torn bag hvert øje og en høj kam af pigge i nakken. Den lever i bjergskove fra Myanmar og Thailand til det nordlige Malaysia og Cambodia, bliver omkring 25 cm og bruger både stammer og skovbund. Den skal have et højt, fugtigt og køligt terrarie, hvor luften ikke bliver varmere end 28 °C.

Familie: Agamidae

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**25-26 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**5-10 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende og jordboende**
Biotop	**Regnskov og bjergskov**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 120 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-26 °C**
Hotspot	**28-30 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**70-90 %**
Vand	**Vanddel**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 2
Kost	**Insekter og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**6-12 æg**
Inkubation	**110-130 dage** ved 25-27 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført på CITES eller i EU's bilag, så der kræves ingen CITES-papirer. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Acanthosaura crucigera er en kraftigt bygget skovagam med sammentrykt krop og lang hale. Grundfarven er marmoreret brun, gul og grøn, hos de fleste voksne mest brunlig, mens grøntonerne især ses hos unger. Midt i nakken sidder et stort, mørkt mærke, der minder om et kors eller en rude, og det har givet arten sit videnskabelige navn. Over hvert øje sidder en tydelig torn, og fra baghovedet og ned i nakken løber en høj kam, der er adskilt fra rygkammen af et tydeligt mellemrum. Skællene på struben, bugen og benene er kølede. Strubesækken bliver mørk, når dyret er ophidset, og hannen har ofte en mørk maske omkring øjnene. Hunnens farve er mere ensartet mørkebrun og kan få sølvhvide pletter på siderne, når hun er ophidset.

Hannerne bliver omkring 26 cm inklusive hale, hvoraf halen udgør omkring 16 cm. Hunnen er kun lidt mindre end hannen. Kønnet ses bedst på halerodens tykkelse: Hannen har en tydeligt tykkere halerod. Arten blev beskrevet af Boulenger i 1885. Navnet kommer af latin *crux*, kors, og *gero*, at bære.

Slægten er svær at artsbestemme, og flere nære arter sælges under samme handelsnavn, bl.a. *Acanthosaura capra*, *Acanthosaura lepidogaster* og *Acanthosaura armata*. Tjek derfor, hvilken art dyret er, før pasningen rettes efter en vejledning. Alle arterne er vanskelige at holde, hvis de bliver for varme eller for tørre.

Arten er dagaktiv, men sidder ofte stille og tilbagetrukket. Den er ikke et dyr til daglig håndtering. Vildfangne dyr er ofte stressede og angrebet af parasitter, og opdrættede dyr er langt at foretrække.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Udbredelse og levested

Acanthosaura crucigera findes i Myanmar, Thailand, på den malaysiske halvø og i Cambodia. Typelokaliteten er Tavoy (Dawei) i Tenasserim i det sydlige Myanmar. Arten er tidligere opført fra Vietnam, men DNA-undersøgelser og manglen på sikre fund taler for, at den ikke forekommer dér.

Den er vurderet som ikke truet (LC) og har en stor udbredelse.

> **Oprindelig udbredelse:** Cambodja, Malaysia, Myanmar (Burma) og Thailand.

LEVESTED

Acanthosaura crucigera lever i fugtige bjergregnskove, typisk i 1.300-1.800 m højde. Skovbunden er tæt bevokset med mos og bregner, og træerne er dækket af epifytter. Dyrene sidder oftest på stammerne og på skovbunden i lav højde og findes som regel i nærheden af vandløb. Mange sidder længe ad gangen i lavt, rindende vand.

Klimaet er køligt og meget fugtigt. I den varme del af året, fra marts til oktober, er der 24-26 °C om dagen og 18-22 °C om natten, og tågen driver gennem skovene om morgenen. Det er også tiden med mest regn. I den kølige del af året, fra november til februar, er dagtemperaturen 16-20 °C, og nætterne kan nogle steder komme ned på 10 °C. Længere sydpå, på den malaysiske halvø, er forskellene mellem årstiderne mindre.

Truet forsøger dyret først at slippe uset væk ved at sidde helt stille. Bliver det opdaget, stiller det sig op, spiler strubesækken ud og åbner gabet, og flygter det, gemmer det sig mellem rødder eller under sten.

Pasning

TERRARIET

Pasningen af *Acanthosaura crucigera* er kun beskrevet i få kilder. Den bygger på klimaet i bjergskovene og svarer til pasningen af de nært beslægtede *Acanthosaura capra* og *Acanthosaura lepidogaster*, der kræver samme slags terrarie.

Et voksent dyr skal have et højt terrarie på mindst 100 × 50 × 120 cm (længde × bredde × højde). Arten bruger både stammerne og bunden, så grundfladen er lige så vigtig som højden. En han med to hunner skal have mindst 100 × 60 × 120 cm og gerne mere. Netlåg og store ventilationsflader giver den luftudskiftning, der skal til, når luftfugtigheden er høj.

Indret med lodrette og vandrette grene og rødder på tykkelse med en arm, og med kork- eller barkplader på bagvæggen. Tætte planter som klatreplanter, bregner og epifytter giver læ og holder på dråberne, og stykker af bark og rødder på bunden giver skjul. Et lavt vandparti eller en stor, lav vandskål med rindende eller dryppende vand bruges til at drikke og bade i. Vandet må højst være 15 cm dybt, for dyrene er dårlige svømmere og kan drukne, især om natten. Hold vandet rent.

Bunden er en fugtholdende blanding af jord og sand over et drænlag, så der ikke står vand i bunden. Den skal være mindst 15-20 cm dyb, så hunnen kan grave og lægge æg. Fjern ekskrementer dagligt.

Hold ikke to hanner sammen i et lille terrarie. Flere hanner kræver et meget stort og rigt indrettet terrarie, og så skal dyrene kunne gå af vejen for hinanden.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation Læs mere: Terrarieopbygning og bioaktiv bund

TEMPERATUR

Acanthosaura crucigera tåler varme dårligt. Luften i terrariet skal ligge på 22-26 °C om dagen og må ikke blive varmere end 28 °C. Bliver det varmere i længere tid, er der risiko for hedeslag, stress og udtørring. Stil terrariet uden for direkte sol, og lad ikke lamperne varme hele terrariet op.

Arten har ikke brug for en egentlig solplads, men der skal være flere temperaturzoner. En svag varmelampe, der giver 28-30 °C på en gren i den ene ende, er nok. Mål med digitale termometre både ved lampen og nede i terrariet. Om natten skal temperaturen falde til 18-22 °C.

En kølig periode på 6-8 uger om vinteren svarer til årstiderne i bjergene, og den kan bruges til at sætte gang i avlen: dagtemperaturen sænkes til 16-20 °C, og dagene gøres kortere. I varme perioder i Danmark kan en varm stue gøre terrariet for varmt. Flyt det da til et køligere rum, brug en ventilator, eller sluk varmen.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 70-90 % hele døgnet, med de højeste værdier om natten og om morgenen. Forstøv terrariet grundigt med blødt vand et par gange om dagen, så der hænger dråber på planter og vægge. Et regn- eller tågeanlæg på timer holder niveauet stabilt, og dyrene nyder at blive overbrusede og renser sig grundigt bagefter. Mål med et digitalt hygrometer midt i terrariet.

Dyrene drikker af dråber og af rindende vand. Uden daglig forstøvning risikerer de udtørring og problemer med hudskiftet. Terrariet skal samtidig kunne tørre lidt mellem forstøvningerne, ellers dannes der skimmel, og luften bliver tung. God ventilation er derfor lige så vigtig som fugt.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv, men lever i skyggen i skoven og har brug for forholdsvis svag UVB. Brug et T5 HO-rør på 6 % (Ferguson-zone 2) i et reflekterende armatur over nettet, der dækker omkring halvdelen af terrariets længde. Grenene under røret bør sidde 20-30 cm fra det, og afstanden kontrolleres med en UV-måler. Dyret skal altid kunne trække sig ind i løvet og væk fra lyset.

Supplér med en LED- eller T5-lampe i dagslys, så planterne trives, og tænd lyset omkring 12 timer om dagen. UVB-rørene skiftes efter producentens anvisning.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Arten tager næsten alt, den kan overmande: fårekyllinger, kakerlakker, græshopper, silkeorme, larver af soldaterfluer, regnorme og små nøgne snegle. Melorme, voksmøllarver og zophobas er fede og gives kun af og til, for slægten bliver let for tyk. Brug ikke kompostorme, og saml kun smådyr fra natur uden sprøjtemidler. Byttet må højst være så stort som afstanden mellem dyrets øjne.

Unger fodres dagligt med så mange små insekter, som de kan æde på 10 minutter. Voksne fodres dagligt eller hver anden dag, så meget de æder på omkring 5 minutter. Drys insekterne let med et kalktilskud med lidt D3 og vitaminer, og fodr dem med grønt og grøntsager i mindst et døgn før fodringen.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Acanthosaura crucigera forlader sig på sin camouflage og sidder ofte helt stille på en stamme eller på bunden. Bliver den opdaget, bliver den mørkere, rejser sig på forbenene, spiler strubesækken ud og åbner gabet. Det er tegn på stress, og så skal dyret have fred.

Giv et nyt dyr 1-2 uger i fred. Tæm det ved at være til stede, tilbyde foder fra en pincet eller hånden og lade det kravle op af sig selv. Hold håndtering kort og sjælden, for dyret stresses let. Vask hænder med sæbe efter al kontakt med dyr, terrarie og foder, for krybdyr kan bære salmonella.

Hannerne er territoriale og slås, så de holdes adskilt. Arten lever i naturen i små grupper, og en han kan holdes sammen med en eller to hunner i et stort, tæt bevokset terrarie. Drægtige hunner kan blive aggressive mod de andre og skal da skilles fra, til æggene er lagt. Arten trives også fint alene.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har en tydeligt tykkere halerod end hunnen og ofte en mørk maske omkring øjnene. Hunnen er ensartet mørkebrun og er kun lidt mindre. Hos unge dyr er kønnet svært at se.

Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret. Sæt først en hun i avl, når hun er fuldvoksen og i godt huld.

PARRING

Efter den kølige periode om vinteren, når dagene bliver længere og temperaturen stiger igen, er dyrene parringsklare efter få dage. Hannen nærmer sig hunnen med nik med hovedet, og under parringen holder han hende fast med et bid i nakken. Fjern hannen, hvis hunnen får sår eller bliver stresset.

ÆGLÆGNING OG KULD

Nogle dage før æglægningen holder hunnen op med at æde og går ned på bunden for at prøvegrave. På dagen graver hun et hul på op til 10 cm, lægger 6-12 æg, retter dem ind med hovedet og skraber hullet til igen. Æglægningen kan tage flere timer, og bagefter kan stedet ikke skelnes fra omgivelserne.

Bunden skal være mindst 15-20 cm dyb og så fugtig, at et gravet hul holder. Uden et egnet sted kan hunnen holde æggene tilbage, og det kan give livstruende æglægningsbesvær. Giv hunnen rigeligt med foder, kalk og vitaminer før og efter æglægningen.

INKUBATION

Grav æggene forsigtigt op, og læg dem i samme stilling i en lukket beholder med fugtig vermiculit eller perlit. Ved 25-27 °C klækker de efter 110-130 dage. Vend ikke æggene, og hold luftfugtigheden i beholderen høj. Tjek jævnligt for skimmel, og fjern ubefrugtede æg, der falder sammen eller bliver slimede.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne flyttes til et opdrætsterrarie med samme indretning og klima som de voksnes. Vandpartiet må højst være 5 cm dybt, og vandmos er velegnet som beplantning. Ungerne kan vokse op sammen i en gruppe, også flere hanner, hvis terrariet er stort nok, men skil dem ad, hvis de begynder at slås.

Ungerne har et stort behov for føde. Fodr dem dagligt med små fårekyllinger, små orme og små nøgne snegle, let drysset med kalk og vitaminer. Med god ernæring kan ungerne blive omkring 15 cm lange på et år.

Sundhed og typiske fejl

Vildfangne dyr er ofte stressede og tungt angrebet af parasitter, så en afføringsprøve hos en dyrlæge med erfaring i krybdyr er det første, et nyt dyr skal have. De typiske problemer er:

- Hedeslag og udtørring ved for høj temperatur. Luften må ikke blive varmere end 28 °C.
- Problemer med hudskiftet og tørre øjne ved for lav luftfugtighed.
- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt kalk og UVB.
- Luftvejsinfektioner og skimmel, hvis terrariet er vådt og dårligt ventileret.
- Fedme ved for mange fede larver.
- Indvortes parasitter og mider, især hos vildfangne dyr.
- Drukning i for dybt vand, især om natten.
- Æglægningsbesvær hos hunner uden et egnet sted at grave. Det er livstruende og kræver dyrlæge.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig halerod og en kraftig krop. Det trækker vejret med lukket mund og æder regelmæssigt. Levetiden er ikke dokumenteret for arten; tallet i boksen er lånt fra *Acanthosaura capra*. Søg dyrlæge, hvis dyret taber sig, holder op med at æde, sidder på bunden eller trækker vejret med åben mund.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.

Hele vejledningen med kort og opdateringer: herpy.org/da/agamer/acanthosaura-crucigera